

Kostka Symfonia multigran – producent Bruk-Bet

fol. Bruk-Bet

Konrad Kucza-Kuczyński:

– Częściej patrzymy w niebo, na ściany ulic i placów, na pionowe płaszczyzny, bo to jest na pewno architektura, rzadziej natomiast czytamy architekturę podłogi¹

Betonowa kostka brukowa – kicz czy oryginalność?

Wciąż powiększający się asortyment wyrobów betonowych, różnorodnych pod względem wielkości i kształtu, faktury oraz koloru, pozwala na projektowanie i wykonawstwo olbrzymiej gamy powierzchni, a nawet elementów przestrzennych małej architektury.

Tworzenie wnętrz krajobrazowych przez architektów obliczone jest na wprowadzanie piękna w otoczeniu człowieka. U podstaw tego wyzwania pojawiają się procesy projektowania i realizacji projektów. Podlegają one nieustającym przemianom, podążając za panującymi modami, upodobaniami i potrzebami ludzi, a także za technologiami zmieniającymi się wraz z postępem cywilizacyjnym. Poza ideowym i humanistycznym przesłaniem krajobrazu jako swoistego bytu, jednym z ważnych czynników, które decydują o jego kształcie estetycznym, funkcjonalnym i technicznym, są technologie budowlane².

Kostka Starobruk Lubuski/ Nostalit „B” – producent ZPB Kaczmarek

fol. ZPB Kaczmarek

Architekci krajobrazu działają w różnych skalach, począwszy od detalu, aż po planowanie w zakresie makroskali. Opracowywanie przez nich projektów architektury krajobrazu, kształtowanie przestrzeni wokół budynków, projektowanie stref ruchu pieszego, ścieżek rowerowych, punktów widokowych oraz kształtowanie krajobrazu w otoczeniu szlaków komunikacyjnych wymaga znajomości zagadnień budowlanych o określonej specyfice³. W każdym ze wspomnianych wnętrzu architekt krajobrazu napotyka na zespół zagadnień związanych z zaprojektowaniem architektury, którą mamy „pod nogami”.

Powierzchnia, która rozpościera się u naszych stóp jest ważnym elementem przestrzeni, w której żyjemy. Po niej najczęściej poruszamy się – pieszo lub za pomocą różnych urządzeń. Podobnie jak wiele ma zastosowań, tak też różnie bywa nazywana. Raz jest to podłoga, innym razem posadzka lub nawierzchnia⁴. Dla spostrzegawczych nie jest tajemnicą, że odbieramy ją wieloma zmysłami, postrzegając jej kształt, fakturę, kolor, temperaturę czy zapach.

Podłogi niekoniecznie muszą być płaskie i poziome, nierzadko zmieniają wysokość – uskakują, falują. W zależności od użytego materiału czynniki te z różną intensywnością oddziałują na odbiorcę. Mogą bowiem być zastosowane materiały o pochodzeniu naturalnym lub sztucznym, w przeważającej mierze stałe, jak drewno, kamień, metal, beton, ale także ciekłe, jak woda, a nawet tak zaskakujące jak światło (podłoga wizualna). Nie muszą być także szare i smutne – mogą cieszyć oko różnymi barwami, zmieniać je w zależności od oświetlenia i pod wpływem wody, a ich faktura może być zróżnicowana, w zależności od sposobu użytkowania.

Jednym ze współczesnych, masowo stosowanych materiałów jest betonowa kostka brukowa. Wciąż powiększający się asortyment wyrobów betonowych, różnorodnych pod względem wielkości i kształtu, faktury oraz koloru, pozwala na projektowanie i wykonawstwo olbrzymiej gamy powierzchni, a nawet elementów przestrzennych małej architektury.

Są wielbiciele betonowych nawierzchni z drobnych elementów i ich zagorzali przeciwnicy. Jedni i drudzy mają swoje argumenty. Malkontenci mawiają: ascetyczna i martwa, oraz dorzucają – kiczowata. Może czasami nużyć powtarzalność elementów lub wzorów, jednolitość koloru. Nie można jednak zapominać, jak wiele zależy od sposobu zaprojektowania podłogi jako całości. Ile zależy od kompozycji, doboru elementów, ich kolorystyki i faktury oraz nade wszystko od wpisania się w kontekst otoczenia. To w szczególności zadanie dla architekta. Projekt, pomysł, inspiracja – wykorzystujące walory materiału – są niebawale istotne w całym procesie powstawania dzieła. Jak mówi A. Böhm, „architekt krajobrazu, jeśli nie chce być »projektantem stanu istniejącego«, nie może nie wejść w nurt współczesnych eksperymentów”. Wtedy otwiera uśpione możliwości swojego zawodu⁵. Jednakże, nie tylko może korzystać z wymiany myśli pomiędzy reprezentantami dziedzin pokrewnych, ale również może otrzeć się o zjawisko kiczu.

Kicz – uważany za synonim tandety, nieudolnego

Kostka Rodos Mix kolorów – producent Bazaltex

Kostka Natulit w kolorach: szary antracyt, piaskowo-beżowy, brązowo-porfirowy – producent Libet

podrabiania sztuki wysokiej, za sprawą pop-artu i postmodernizmu – nabrał konceptualnego znaczenia⁶. Z awangardowej estetyki kicz przenika do reklamy oraz sztuki użytkowej i nie ma się co dziwić, że w architekturze – zwłaszcza tej masowej – pojawiają się iluzje nowoczesności, oparte na opatrzonych, efekciarskich szablonach, zastosowanych bez fantazji i w prostych kontekstach. Zagrozeniem dla architektury nie jest jednak w tym przypadku kicz, lecz przeciętność wymagań i artystyczny oportunizm⁷.

Podróż, bliższe i dalsze, stanowią doskonałe źródło pomysłów dla poszukiwań twórczych architektów i inwestorów⁸. Do niedawnej przeszłości należą czasy, kiedy nasze stopy zmęczone stanem nawierzchni w „kraju dziurawych chodników” z lubością spacerowały po zagranicznych podłogach i chociaż jakość techniczna polskich nawierzchni znacząco poprawiła się, również za sprawą betonowej kostki brukowej⁹, to nadal spaceruje te bywają kształtujące. Zachodnie społeczeństwa, doceniając kulturę podłóg jako znaku cywilizacji, tworzą tak wyrazistą ich architekturę, iż niejednokrotnie „zapominamy podnieść oczy na wznoszące się wokół niej ściany”. Cieszą się pojawiające się tu i ówdzie zwiastuny dobrych rozwiązań – jako podzwonne konkursów architektonicznych, ale też anonimowe fragmenty podłóg – często dzieła rzetelnego fachowca. Cieszą tym bardziej, iż deprymujące jest ciągle oczekiwanie na odrodzenie się w Polsce sztuki podłogi miejskiej¹⁰.

Warto zauważyć, że współcześnie chodzimy

i jeździmy po wielu nawierzchniach. Począwszy od wszechobecnego asfaltobetonu, kamienia i ceramiki, poprzez nawierzchnie z betonu – tradycyjnie lanego, ale też i z bardziej rozdrobnionych jego form, kończąc na rozpowszechniających się podłogach w postaci drewnianych pomostów, stalowych rusztów i tafli szklanych. W XXI wieku będziemy poruszać się po wirtualnych podłogach, jeśli w ogóle będzie potrzeba poruszania się, a te ostatnie sprostają prawom grawitacji.

Wydaje się, iż kostka betonowa jest pośród tych nowinek najbardziej zachowawcza. Może właśnie przez tę „antyawangardowość” nie zawsze cieszy się specjalnym uznaniem twórców architektury.

Dla inwestora i projektanta kostka betonowa ma jednak kilka niewątpliwych zalet, walorów projektowych, użytkowych¹¹ i wykonawczych. Nie można odmówić takiej podłodze łatwości wykonania i utrzymania, trwałości, swoistej sterylności i uroku.

Po pierwsze: jest łatwiej dostępna wszędzie tam, gdzie nie ma pod ręką kamieniołomów wydobywających i przetwarzających stosowny kamień. Po drugie: nie jest problemem uzyskanie trudno osiągalnych dla kamienia kolorystyk, oraz innych cech fizycznych istotnych dla wykończeniowych materiałów zewnętrznych. Nie bez znaczenia jest łatwość pozyskania dowolnej formy i rozmiaru elementów mogących posłużyć do wykonania powierzchni o dowolnym kształcie. Wiele też zależy od tego, jak została ułożona. Jeżeli podbudowa zostanie wykonana poprawnie, to posadzka przez lata będzie dobrze służyć, ale jeżeli źle, to prędzej czy później zaczną się kłopoty. W razie potrzeby wykonania podziemnych prac i przebudów łatwo jest ją rozebrać i ponownie ułożyć. Oczywiście, pod warunkiem że nie jest przybetonowana do podłoża. Położona w ten sposób powoduje, że podłoże nie „oddycha” i tworzą się na niej kałuże.

Dla przeciętnego użytkownika ma również inne walory. Oceniana jest wyżej niż jej starsza kamienna siostra, gdyż większość jej rodzajów zapewnia zdecydowanie bardziej równą, a równocześnie mniej śliską powierzchnię. Nie jest to bez znaczenia, zarówno dla ludzi starszych, spacerujących po niej lub poruszających się z równie wielką trudnością na wózkach inwalidzkich, jak i tych młodszych, jeżdżących na rowerach, hulajnogach, wózkach i deskorolkach. Wreszcie, kostka dobrej jakości odpowiednio użytkowana i konserwowana zaprzecza opiniom, iż poprzez swoją porowatość stosunkowo łatwo się brudzi.

Powyższe rozważania nie wyczerpują tematu dotyczącego świata „architektury deptanej i rozjeżdżanej”, który realnie istnieje i coraz częściej jest czytany przez odbiorcę¹². Betonowa kostka brukowa ma w tym świecie swoje poczesne miejsce uniwersalnego, ponadkulturowego i hiperutilitarnego materiału epoki *fin de millennium*. Jest przykładem ciągle udoskonalanej i unowocześnianej technologii budowlanej, która dla architekta krajobrazu jest prostym i wypróbowanym tworzywem, w czasie gdy nadciągająca w Polsce epoka jakości architektury zaczyna wykluczać amatorstwo, zarówno budowlane „amatorstwo organizacyjne”, jak i „amatorstwo twórcze”¹³.

Kostka Logo Antic – producent Bruk-Bet

foto: Bruk-Bet

Betonowa kostka brukowa jest na pewno dobrym rozwiązaniem tam, gdzie wypada ją zastosować, gdzie umie się ją zastosować, gdzie da się ją zastosować, gdzie może ujawnić swoje zalety. Wtedy nie ma mowy o kiczu, o nieudolności i przypadkowości, bo najistotniejsza jest zręczność połączenia doskonałego rzemiosła, artystycznych eksperymentów oraz nowych technologii i materiałów.

Najczęściej trudno jednoznacznie określić, czy dzieło przekroczyło granice norm, które klasyfikują je jako sztukę. Granica pomiędzy kiczem a dziełem sztuki w każdym przypadku jest dość płynna i ciężko czasem ją wytyczyć¹⁴. Najczęściej decyduje o tym szczegół, tak jak np. przeciągająca się dziewczyna w fontannie, przystawiony krasnal czy koronkowy, żeliwny detale ozdobnej altany¹⁵, czasem dobór materiałów lub zestawienie kolorystyczne. Ale to już jest rozprawa o gustach...

Jakkolwiek zażarcie by nie dyskutować – jedno jest pewne: czy to kicz, czy nie-kicz, kostka betonowa nadaje się w obu przypadkach doskonale. Chcąc ocenić architektoniczną wartość powszechnie produkowanej i stosowanej galanterii betonowej, pozwolił sobie można na parafrazę znanego powiedzenia „nie ma kobiet brzydkich, są tylko zaniedbane”, stwierdzając, że **nie ma definitywnie złych materiałów, są jedynie źle zastosowane**.

dr Sabina Kuc
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska

Przypisy

- 1 Konrad Kucza-Kuczyński, *O podłodze. Rozmyślenia przy desce architekta*, „Architekt” 9-10/2000, s. 10
- 2 szerzej na ten temat m.in. w: W. Kosiński, *Nowe technologie a piękno i ekologia miast*, V Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna: Problemy projektowe w kontekście nowych technologii budowlanych, Kraków 24.10.2003, s. 132-144 oraz

fol. Polbet B-Complex

S. Kuc, *Nowoczesne technologie narzędziem pracy architekta krajobrazu*, V Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna: Problemy projektowe w kontekście nowych technologii budowlanych, PAN O/Kraków i ZBO Wydział Architektury PK, Kraków 24.10.2003, s. 161-167 a także S. Kuc, *Ogród jako dzieło sztuki budowlanej*, X Konferencja Naukowa: Ogród jako dzieło sztuki, Kraków 7-8.11.2003

- 3 S. Kuc, *Nowoczesne technologie*, op. cit.
- 4 „Podłoga, posadzka? Brak jednego, precyzyjnego określenia architektury, którą mamy »pod nogami«”. za: Konrad Kucza-Kuczyński, *O podłodze*, op. cit.
- 5 A. Böhm, *Krajobraz wolności manowce czy nowa tradycja, skróty wystąpienia otwierającego konferencję „W poszukiwaniu nowego stylu ogrodowego”*, Kraków, Nasza Politechnika, 6(36)/02, s. 25-26
- 6 Tomasz Rymarek, *Kicz w przestrzeni miejskiej*, „Architektura & Biznes”, 6, 2005, s. 56
- 7 Kinga Bauman, *O kiczu, campie i architekturze*, „Architektura & Biznes”, nr 6, 2005, s. 41
- 8 „Począwszy od lat dziewięćdziesiątych poziom oczekiwań społecznych w zakresie estetyki krajobrazu w Polsce w coraz wyższym stopniu zaczął być

Pol-Bruk Sopocki – producent Polbet B-Complex

Kostka Starobruk Lubuski/ Nostalit „A” – producent ZPB Kaczmarek

fol. ZPB Kaczmarek

- kształtowany przez standardy zachodnie. Kontakty zagraniczne, rozwój turystyki i rodząca się kultura ekologiczna pociągnęły za sobą większą niż dotąd dbałość o piękno otoczenia.” za: A. Drapella-Hermansdorfer, *Nowa estetyka w architekturze krajobrazu i jej wrocławskie odzwierciedlenie. Sztuka ogrodów w krajobrazie miasta*, Wrocław 1997, s. 45
- 9 „Wiele miast wpraw na Zachodzie, a później w Europie Wschodniej, zwłaszcza po przemianach z lat 90. XX wieku, przy podnoszeniu standardu przestrzeni społecznych otrzymało nawierzchnie z betonowej kostki brukowej. Był to podówczas skok jakościowy, w porównaniu z charakterystycznymi dla »realnego socjalizmu« chodnikami ze standardowych płyt (...)”, [za:] Wojciech Kosiński, *Tradycja i nowoczesność betonu w małej architekturze krajobrazu*, Konferencja Dni Betonu. Tradycja i Nowoczesność, Kraków 2004, s. 659-679
 - 10 Konrad Kucza-Kuczyński, *O podłodze*, ibidem
 - 11 „Betonowe kostki spisują się na tyle dobrze w aspekcie użytkowym i estetycznym, że przeważnie pozostają na stałe”, [za:] Wojciech Kosiński, *Tradycja...*, op. cit.
 - 12 Konrad Kucza-Kuczyński, *O podłodze*, ibidem
 - 13 Krzysztof Chwalibóg, *Nadchodzi czas architektury*, „Architekt”, nr 9-10, 2000, s. 9
 - 14 Tomasz Rymarek, *Kicz w przestrzeni miejskiej*, ibidem
 - 15 Agata Zachariasz, *Ogrodowe Inspiracje*, Topdom 7/2001, s. 58
 - 3 Krzysztof Chwalibóg, *Nadchodzi czas architektury*, „Architekt”, nr 9-10, 2000, s. 9
 - 4 Alina Drapella-Hermansdorfer, *Nowa estetyka w architekturze krajobrazu i jej wrocławskie odzwierciedlenie. Sztuka ogrodów w krajobrazie miasta*, Wrocław 1997
 - 5 Wojciech Kosiński, *Nowe technologie a piękno i ekologia miast*, V Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna: Problemy projektowe w kontekście nowych technologii budowlanych, Kraków 24.10.2003, s. 132-144
 - 6 Wojciech Kosiński, *Tradycja i nowoczesność betonu w małej architekturze krajobrazu*, Konferencja Dni Betonu. Tradycja i Nowoczesność, Kraków 2004, s. 659-679
 - 7 Sabina Kuc, *Nowoczesne technologie narzędziem pracy architekta krajobrazu*, V Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Techniczna: Problemy projektowe w kontekście nowych technologii budowlanych, PAN O/Kraków i ZBO Wydział Architektury PK, Kraków 24.10.2003, s. 161-167
 - 8 Sabina Kuc, *Ogród jako dzieło sztuki budowlanej*, X Konferencja Naukowa: Ogród jako dzieło sztuki, Kraków 7-8.11.2003
 - 9 Marek Kosmala, Z. Suski, *Materiały budowlane w architekturze krajobrazu*, Warszawa 1998, s. 311
 - 10 Konrad Kucza-Kuczyński, *O podłodze. Rozmyślenia przy desce architekta*, „Architekt” 9-10/2000, s. 10-11
 - 11 Tomasz Rymarek, *Kicz w przestrzeni miejskiej*, „Architektura & Biznes”, nr 6, 2005, s. 56-57
 - 12 Agata Zachariasz, *Ogrodowe inspiracje*, TopDOM 7/2001

Bibliografia

- 1 Kinga Bauman, *O kiczu, campie i architekturze*, „Architektura & Biznes”, nr 6, 2005, s. 32-41
- 2 Aleksander Böhm, *Krajobraz wolności manowce czy nowa tradycja*, skrót wystąpienia otwierającego kon-

Kostka Starobruk/Nostalit
77 Lido – producent ZPB
Kaczmarek

